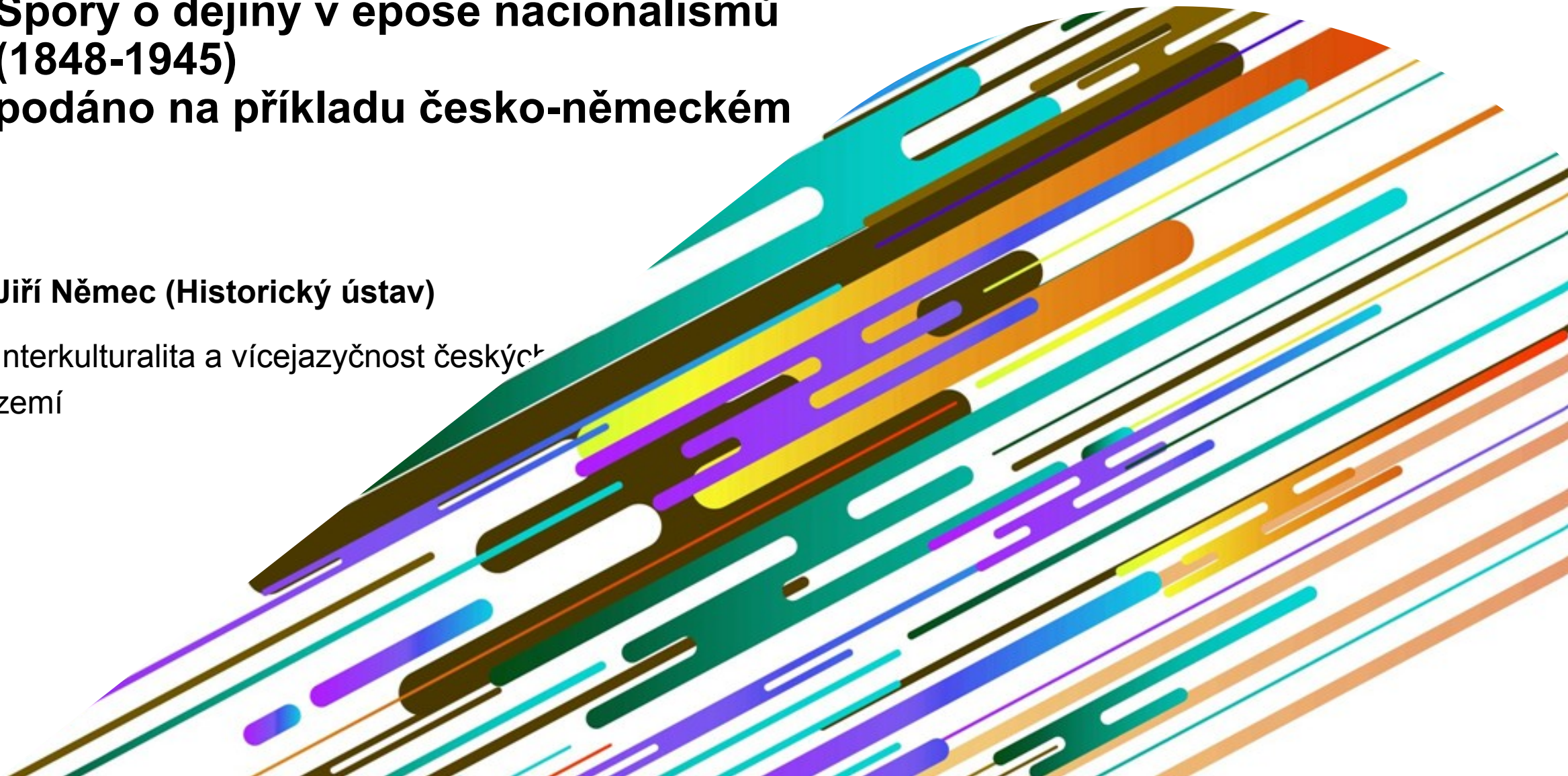

Spory o dějiny v epoše nacionalismů (1848-1945) podáno na příkladu česko-německém

Jiří Němec (Historický ústav)

Interkulturalita a vícejazyčnost českých
zemí

Zdeněk Kalista (1900–1982)

- historik a básník, docent českých dějin na UK v letech 1932 – 1939 a 1945–1948
- český katolický historik (v mládí komunista, přítel J. Wolker))
- zabýval se zvláště dějinami náboženských idejí a kultury v době baroka
- 1948 vyhozen z UK, 1951–1952 zatčen a odsouzen k 15 letům v procesu s katolickými intelektuály
- 1960 propuštěn, 1966 rehabilitován, 1968/1969 působil jako profesor (mimořádný) na UK

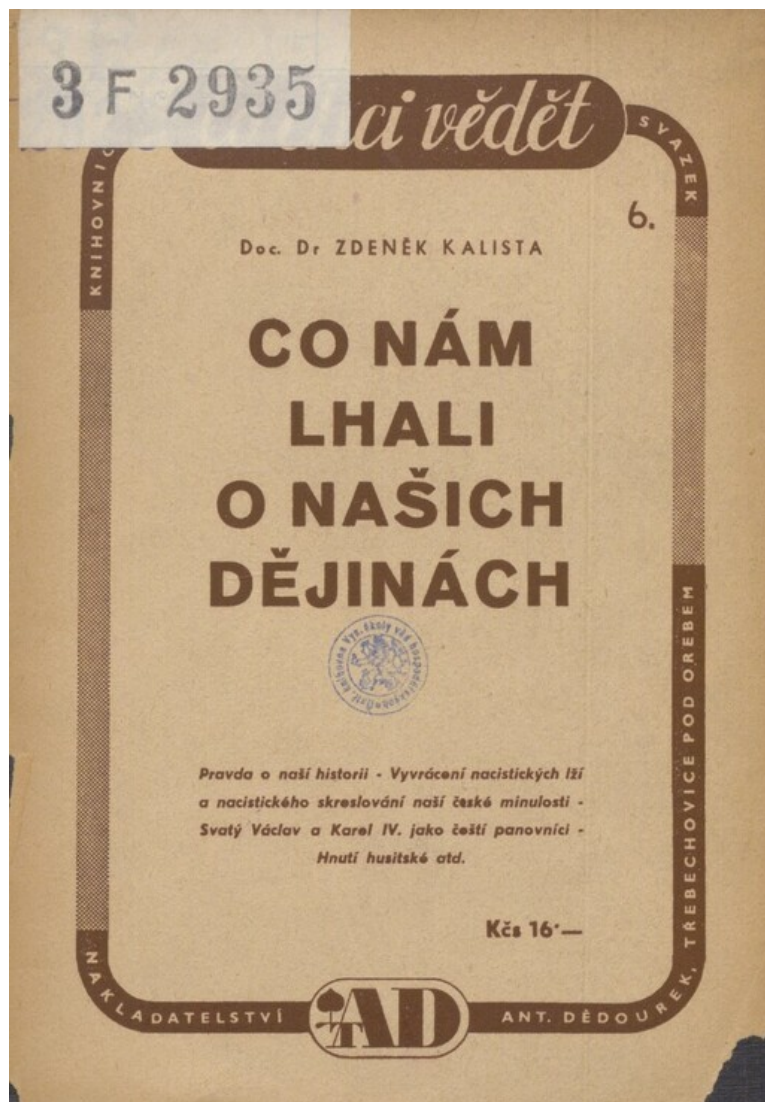
České baroko (1941)

Cesty historikovy (1947)

Česká barokní gotika a její žďárské ohnisko (1971)

Tvář baroka (1982)

Co nám lhali o našich dějinách (1947)

Kritika německého nacistického výkladu českých dějin.

1. Nacisté zneužili osobnost a českou tradici svatého Václava.
2. Svatého knížete účelově interpretovali jako „svědka oprávněnosti“ své krutovlády v českých zemích.
3. Svatováclavskou tradici vyložili jako poráženeckou tradici českého podřízení se Německé říši.
4. K tomu využili desinterpretované místo z výkladu českých dějin od Františka Palackého.
5. Palackého dílo byl o nacisty přitom zavrženo.
6. Novější česká historická věda tento Palackého názor již dlouho před okupací vyvrátila.
7. Navíc se nesmí zapomínat na Václavovu vazbu k Východu (byzantskému)
8. Podstata svatováclavské tradice byla orientována *proti německy*.

Reinhard Heydrich

Dějinný význam a smysl svatováclavské tradice

(Der Neue Tag, 20. 11. 1941)

„V tomto smyslu je osud sv. Václava a jeho následníka a bratra Boleslava tragickým příkladem tohoto celkového vývoje, avšak také dějinným symbolem jasných politických důsledků přítomnosti a budoucnosti. Václav se v poznání dějinné nutnosti podřídil definitivně Říši a tím poprvé se postavil proti východu. Buřiči, kteří za vedení jeho bratra Boleslava brojili proti tomuto státnickému chování Václavovu, už také tehdy, přezírajíce dějinný osud tohoto prostoru a jeho věčných vzájemných vztahů k Říši, svrhli v dobré víře Václava a jeho ideu, jej sama zavraždili a za Boleslava se znovu pokusili být baštou proti západu. Osud a prostor byly také tenkrát silnější. Boleslav sám našel – na základě svých zkušeností a zážitků – po bojích p r o t i východu znovu cestu do Říše.“

Háchovo rozhodnutí v březnu 1939, které umožnilo dějinně závěrečné rozhodnutí Vůdcovo, odpovídá duchu pravé Václavské tradice.“

**Státní tajemník říšského protektora
K. H. Frank přednáší o nové historii
na výročním zasedání Spolku pro
dějiny Němců v sudetských zemích
Praha, 14. 12. 1941**

K. H. Frank

Revise českého historického pojetí nutná (Venkov, 16. 12. 1941)

„Oficiální dějepisectví této země bylo v posledních 80 letech ovládáno sporem o výklad českých dějin. Bohemistický způsob uvažování, omezený nejprve stavovsky nebo dynasticky vedl posléze k celému systému nejhoršího historického komolení a eklatantního falšování dějin. Je to český historik nebo lépe řečeno český politik František Palacký, který proti všemu politickému rozumu a proti historickým skutečnostem usiloval o to, aby dějiny starých říšských zemí Čech a Moravy a dějiny českého národa vytrhl ze staleté úzké spojitosti s Německou říší. Byl to Palacký, který – ovlivněn svými českými politickými tužbami – chtěl proti všem přirozeným svazkům tohoto prostoru a proti všem podmíněnostem společného osudu vynalézt samostatné dějinné poslání českého národa, a to poslání namířené proti Říši a německému národu. Jak krátkozraké a falešné bylo jeho vyličení dějin a jeho politika, to ukázal skutečný historický a politický vývoj. Skutečné dějinné a politické síly byly mocnější, než historisující čeští profesori, mocnější také, než zahraniční ministři, zaslepení učitelé a faráři anebo bohemističtí pisatelé dějin země a falšovatelé dějin.

Každé vzepření se českého národa proti Říši skončilo v dějinách vždy politickými katastrofami pro Čechy. Proti této dějinné skutečnosti nesvede konec konců nic žádný český dějepis a žádné české pojetí dějin.“

1945

**Palackého náměstí v Praze
(za protektorátu Rudolfovo náměstí)**

2012

Odstranění pomníku Palackého (konec listopadu 1941 až březen 1942)

Palacký

Pomník Palackého v Praze germánští vandaloové do základu odstranili a cenné figuriny běsů ukradli.

Štěstí jsi měl náš Otče vlasti,
že jsi ušel preveliké strasti,
a že's na pomníku co kamenná socha seděl,
jinak by's byl zcela jistě na hlavně pušek
hleděl.

Takto jen tvůj pomník stihl osud klatý,
tebe vyhladili, stojí Václav svatý.

*J. K. Kovařík, Světa pán. Furor a teror,
Hegemonie germánské a jiné verše, písně,
recitace (1945)*

Naše základní otázka

Lze vyprávět dějiny společného geografického a historického území, ně němž společně žijí různá kulturní společenství, tak, aby nešlo o výklad jednoho z těchto společenství a aby se jednotlivé výklady vzájemně nepopíraly?

Co je předpokladem pro to, aby takové vyprávění možné bylo?

Jak lze najít společnou a tudíž interkulturní perspektivu historického narativu?

K čemu slouží historie?

Obvykle se soudí, že historie...

... je učitelkou života (*historia magistra vitae*) – slouží k poučení ze správných a špatných rozhodnutí učiněných lidmi v minulosti, abychom se mohli rozhodovat pro budoucnost

... umožňuje porozumět tomu, co způsobilo, že náš současný svět je takový, jaký je. A to zase umožňuje předvídat, jaký svět bude.

... je věda, která umožňuje poznávat příčiny a následky minulých jevů

... pomáhá odpovídat na otázku, odkud pocházíme a kým jsme

... zprostředkuje zábavná poznání o tom, co bylo, ale již není

Co ale tedy vlastně historie je?

Múza Clio?

Jan Vermeer, Alegorie malířství (1666–1673)

Co je historie?

Johann Huizinga (1872–1945)

*„Geschichte ist die geistige Form, in der sich
eine Kultur über ihre Vergangenheit
Rechenschaft gibt.“*

Dějiny jsou takovou intelektuální (duchovní)
formou, jíž kultura zúčtovává svou minulost
nebo-li podává zprávu o své minulosti.

Kolektivní paměť a historická kultura jsou dva podobné, ale trochu odlišné sociálněvědecké koncepty, které se snaží systematicky uchopit to, jak se ve společnosti artikuluje minulost.

...trocha teorie...

Kolektivní paměť a historická kultura

Východiskem je teze, **že na poznání (poznávání) minulosti (dějin) neexistuje bez zájmu určitého lidského společenství; vždy je součástí kulturní komunikace určitého lidského společenství**

- 1. o sobě samé, o tom, kým byla, je a může být,**
 - 2. o jejím vztahu ke světě (a jiných společenstvích), v němž a s nimiž žila, žije a bude žít.**
-

Ze skutečnosti (a zkušenosti) časového charakteru lidské sociální existence se formuje specifická kulturní sféra, v níž probíhá rozmanitá komunikace o dějinách (bud' mytologický/náboženský nebo historický, čili politicko-historický diskurz).

Dva příklady česko-německých sporů při výkladu českých dějin

Palacký contra Höfler
Bretholz contra Šusta/Pekař

Zrod českého národa z ducha romantismu?

1817 Rukopis královohradecký
Rukopis zelenohorský

Josef Václav Myslbek „Záboj a Slavoj“
(vytesáno podle Myslbekova návrhu v letech 1892–1895) na Palackého mostě v Praze, dnes na Vyšehradě

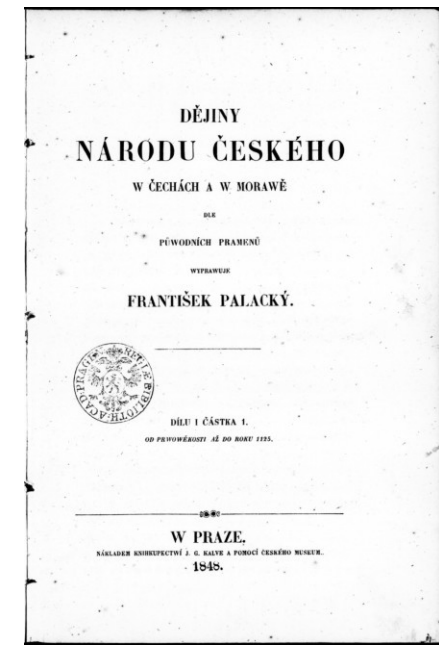
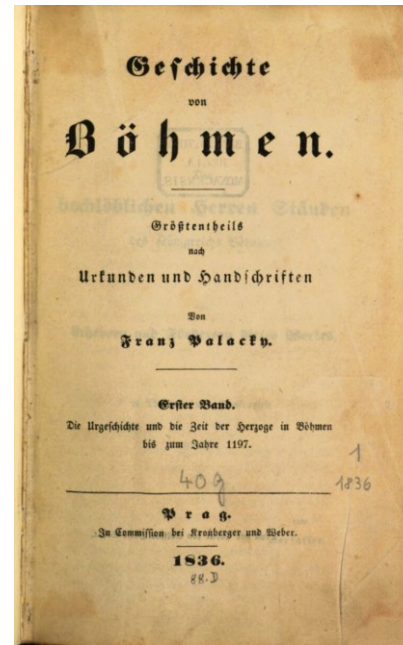
František Palacký (1798–1876)

historik a politik (říšský poslanec roku 1848/49), od 30. let český zemský (stavovský) historiograf

Geschichte von Böhmen. Bd. I. – V. (1836–1867)

Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě.
Sv. I. – V. (1848–1876)

Pouze do roku 1526. Hybným principem dějin je slovanské stýkání a potýkání s němectvím, vrcholem starých českých dějin v husitství.

Německá historiografie v Čechách

Konstantin von Höfler (1811–1896)

Univerzitní profesor na Karlovo-Ferdinandově univerzitě (1851– 1882).

Odmítnutí původnosti učení Jana Husa a zpochybnění kulturního významu husitství (pouhá odvozenost od anglického reformátora Johna Wyklifa).

1962 vznik **Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen**

Cíl je studovat dějiny Němců a německého působení v Čechách a ukázat na jejich zásadní civilizační přínos pro rozvoj kultury a hospodářství v českých zemích.

1869 **Ludwig Schlesinger**: Geschichte Böhmens

František Palacký

Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě

Sv. 1 Od prvověkosti až do roku 1253

Obsah

PŘEDMLUVA PRVNÍHO VYDÁNÍ.....	5
PŘIPOMENUTÍ K DRUHÉMU VYDÁNÍ.....	9
KNIHA PRVÁ	11
Úvod a Čechy předslavské až do roku 451 po Kristu.....	11
ČLÁNEK PRVÝ.....	11
Úvod o dějinách českých.....	11
ČLÁNEK DRUHÝ.....	33
Předslavští národové v Čechách.....	33
ČLÁNEK TŘETÍ.....	40
Předslavští národové v Čechách.....	40
KNIHA DRUHÁ	55
Čechy slovansko-pohanské od roku 451 do 894.....	55
ČLÁNEK PRVÝ.....	55
Čechové prvověcí.....	55
ČLÁNEK DRUHÝ.....	72
Báječné dějiny české.....	72
ČLÁNEK TŘETÍ.....	78
Čechové a první Karolingové.....	78
ČLÁNEK ČTVRTÝ.....	84
Povýšení Moravy.....	84
ČLÁNEK PÁTÝ.....	90
Velikost a pád říše moravské.....	90
ČLÁNEK ŠESTÝ.....	111
Obraz obecného života českého v pohanství.....	111
KNIHA TŘETÍ	138
Čechy křesťanské a vévodské, s poměry a hranicemi nestálými od r. 895 do 1125.....	138
ČLÁNEK PRVÝ.....	138
Křesťanství v Čechách až po smrt sv. Václava R. 895—935.....	138

ČLÁNEK DRUHÝ.....	147
Panování Boleslava I. v Čechách R. 935-967.....	147
ČLÁNEK TŘETÍ.....	154
Panování Boleslava II. - R. 967—999.....	154
ČLÁNEK ČTVRTÝ.....	168
Čechy pod syny Boleslava II. - R. 999—1024.....	168
ČLÁNEK PÁTÝ.....	180
Nové zvelebení Čech skrze Břetislava I. - R. 1024-1061.....	180
ČLÁNEK ŠESTÝ.....	196
Čechy za Vratislava II. - R. 1061 -1092.....	196
ČLÁNEK SEDMÝ.....	219
Půtky o trůn mezi syny a synovci Vratislavovými - R. 1092 - 1125.....	219
KNIHA ČTVRTÁ	257
Čechy a Morava pod vévody; rozbroje mezi Přemyslovci - 1125 - 1197.....	257
ČLÁNEK PRVÝ.....	257
Soběslav I. - R. 1125-1140.....	257
ČLÁNEK DRUHÝ.....	272
Vladislav II. - R. 1140—1173.....	272
ČLÁNEK TŘETÍ.....	302
Nové klesání Čech skrze půtky Přemyslovců - R. 1173 - 1197.....	302
KNIHA PÁTÁ	324
Čechy královské s řády slovanskými od roku 1197 do 1253.....	324
ČLÁNEK PRVÝ.....	324
Kralování Přemysla Otakara I. - R. 1197 - 1230.....	324
ČLÁNEK DRUHÝ.....	349
Kralování Václava I. - R. 1230 - 1253.....	349
ČLÁNEK TŘETÍ.....	390
Obraz života státního a národního v Čechách i v Moravě, za převahy řádů slovanských.....	390
Přílohy ke knihám III. IV. a V.	433

Inhalt.

Erstes Buch.

Die älteste Geschichte Böhmens bis zur Zeit Kaiser Karls d. Gr. (400? v. Ch. — 768 u. Ch.)	
1. Die Bojen	1—4
2. Die Markomannen	4—9
3. Kulturverhältnisse der Markomannen	9—14
4. Die alten Tschechen	14—18
5. Kulturverhältnisse der alten Tschechen	18—21

Zweites Buch.

Das Herzogthum Böhmen in strenger Abhängigkeit vom deutschen Reiche (768—1197).	
1. Böhmen unter den Karolingern und Konrad I.	22—29
2. Böhmen unter den Sachsenkaisern	29—43
3. Böhmen unter den fränkischen Kaisern und unter Bothar von Sachsen	43—60
4. Böhmen unter den erstern Staufern	60—68
5. Innere und Kulturverhältnisse	69—88
6. Die Deutschböhmern	88—97

Drittes Buch.

Das Königreich Böhmen erlangt eine größere Unabhängigkeit vom deutschen Reiche. Ausbreitung der deutschen Nation im Lande (1197—1306).	
1. Böhmen unter den letzten Staufern	98—111
2. Přemysl Ottokar II., das deutsche Interregnum und Rudolph von Habsburg	111—126
3. Wenzel II. und Wenzel III.	126—136
4. Innere und Kulturverhältnisse	136—157
5. Die Deutschböhmern	157—180

Viertes Buch.

Böhmen unter deutschen Fürsten während des XIV. Jahrhunderts (1306—1400).	
1. Rudolph von Oesterreich, Heinrich von Kärnthen und Johann von Luxemburg	181—209
2. Kaiser Karl IV.	209—222

3. König Wenzels erste Regierungsjahre	222—231
4. Innere und Kulturverhältnisse	231—274
5. Die Deutschböhmern	274—295

Fünftes Buch.

Die national-religiöse Revolution der Tschechen. Ungünstige Lage der Deutschböhmern (1400—1526).	
1. König Wenzels letzte Regierungsjahre. Beginn der Revolution	296—318
2. König Sigmund und der Hussitenkrieg	318—350
3. Die Könige Albrecht, Ladislav und Georg von Podiebrad	351—378
4. Die beiden Jagellonen Wladislaw und Ludwig	378—390
5. Innere und Kulturverhältnisse	390—416
6. Die Deutschböhmern	416—438

Sechstes Buch.

Böhmen unter dem Hause Habsburg. Loderer Verband mit den österreichisch-ungarischen Ländern (1526—1620).	
1. Kaiser Ferdinand I. und Maximilian II.	439—455
2. Rudolph II. und Mathias. Innere Kämpfe	455—475
3. Die böhmische Ständerevolution. Der Winterkönig	475—484
4. Innere und Kulturverhältnisse	484—518
5. Die Deutschböhmern	518—537

Siebentes Buch.

Böhmen eine Provinz Oesterreichs (1620—1648).	
1. Zeit des großen deutschen Krieges von der Schlacht auf dem weißen Berge bis zum Westphälischen Frieden	537—561
2. Zweihundert Jahre Absolutismus	561—579
3. Innere und Kulturverhältnisse	579—627
4. Die Deutschböhmern	627—656

Register	657—684
----------	---------

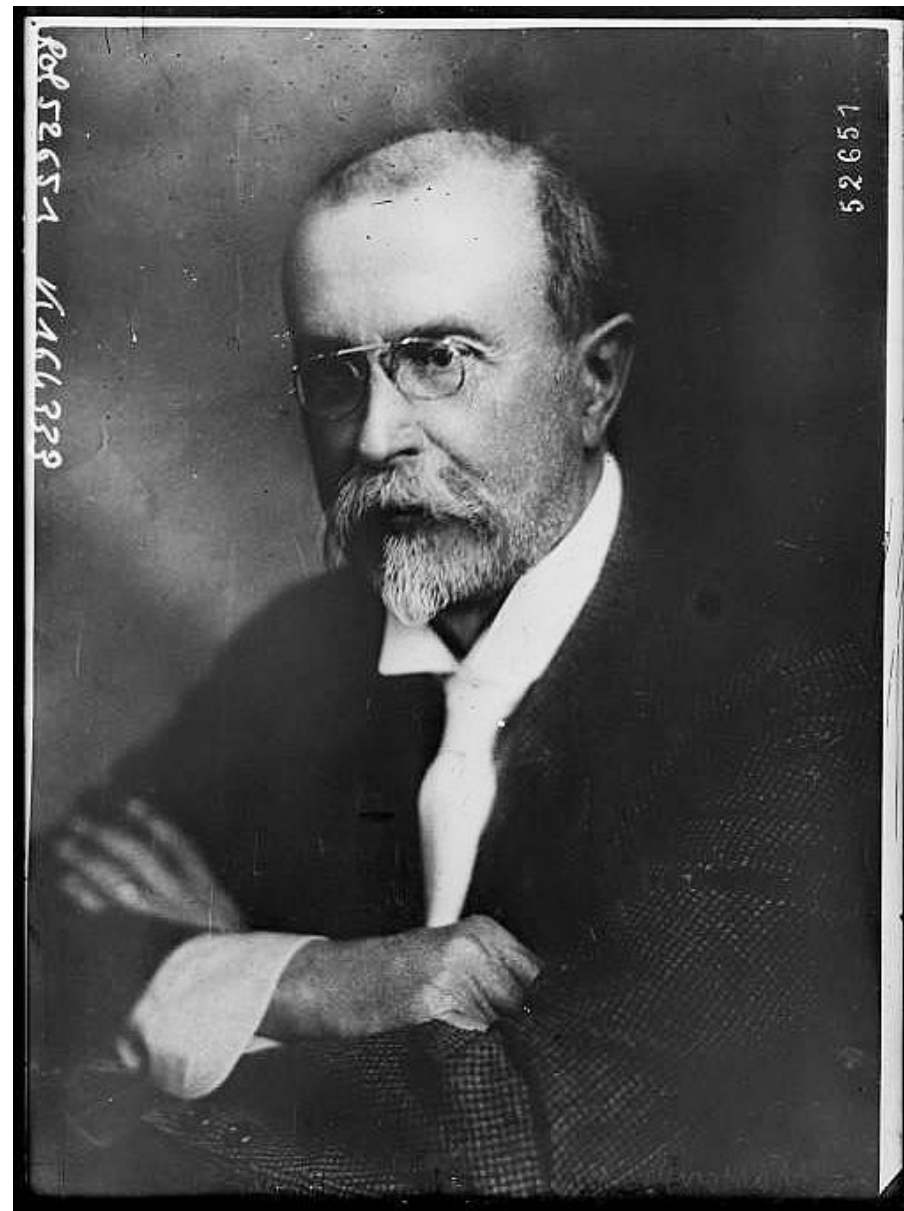
Ludwig Schlesinger
Geschichte Böhmens (1869)

První projev prezidenta RČS Tomáše G. Masaryka (prosinec 1918)

„Pokud předně běží o Němce v našich zemích, je náš program znám dávno; území obývané Němci jest území naše a zůstane naším. My jsme vybudovali svůj stát, my jsme jej udrželi, my jej budujeme znova; přál bych si, aby naši Němci při tom pracovali s námi – to by byla lepší politika než jejich pochybené úsilí nynější. [...]

Opakuji: My jsme vytvořili náš stát; tím se určuje státoprávní postavení našich Němců, kteří původně do země přišli jako emigranti a kolonisté. Máme plné právo na bohatství našeho území, nezbytného pro průmysl náš i Němců mezi námi. My jsme také přesvědčeni, že hospodářský prospěch odkazuje naše německé krajany k nám. Závisí na nich, aby se k nám postavili správně. [...] přijmeme je rádi, jestli se rozhodnou ke spolupráci.“

Antikolonizační teorie Bertolda Bretholze

Spor o původ Němců v českých zemích

Bertold Bretholz (1862-1936)

moravský zemský archivář, německonacionální historik

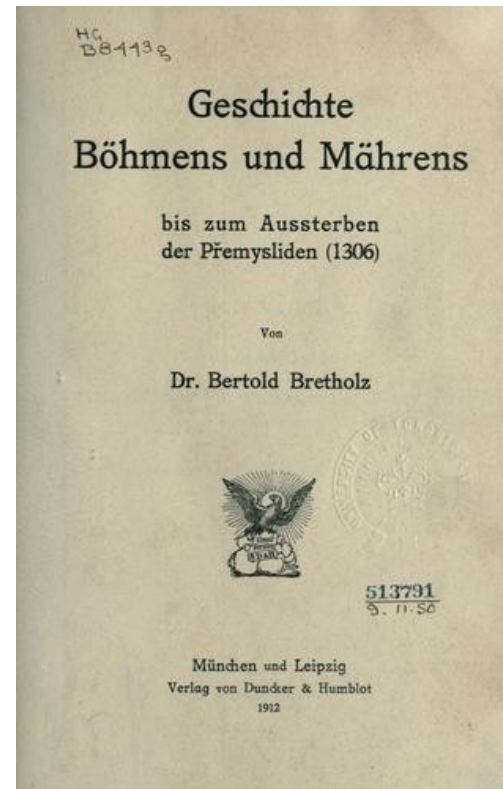
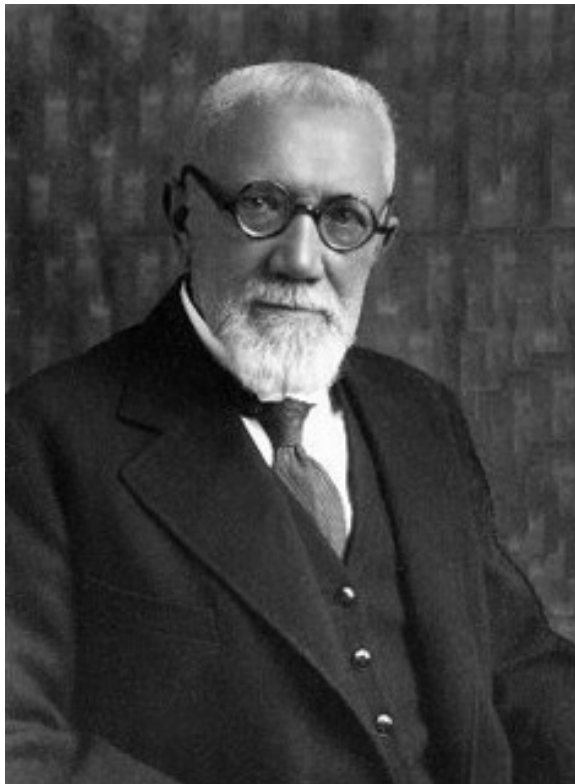
Kritika kolonizační teorie příchodu Němců, kontinuita německého osídlení od dob Markomanů.

Josef Šusta (1870-1945) a **Josef Pekař** (1870-1937)

univerzitní profesori na Karlově univerzitě v Praze

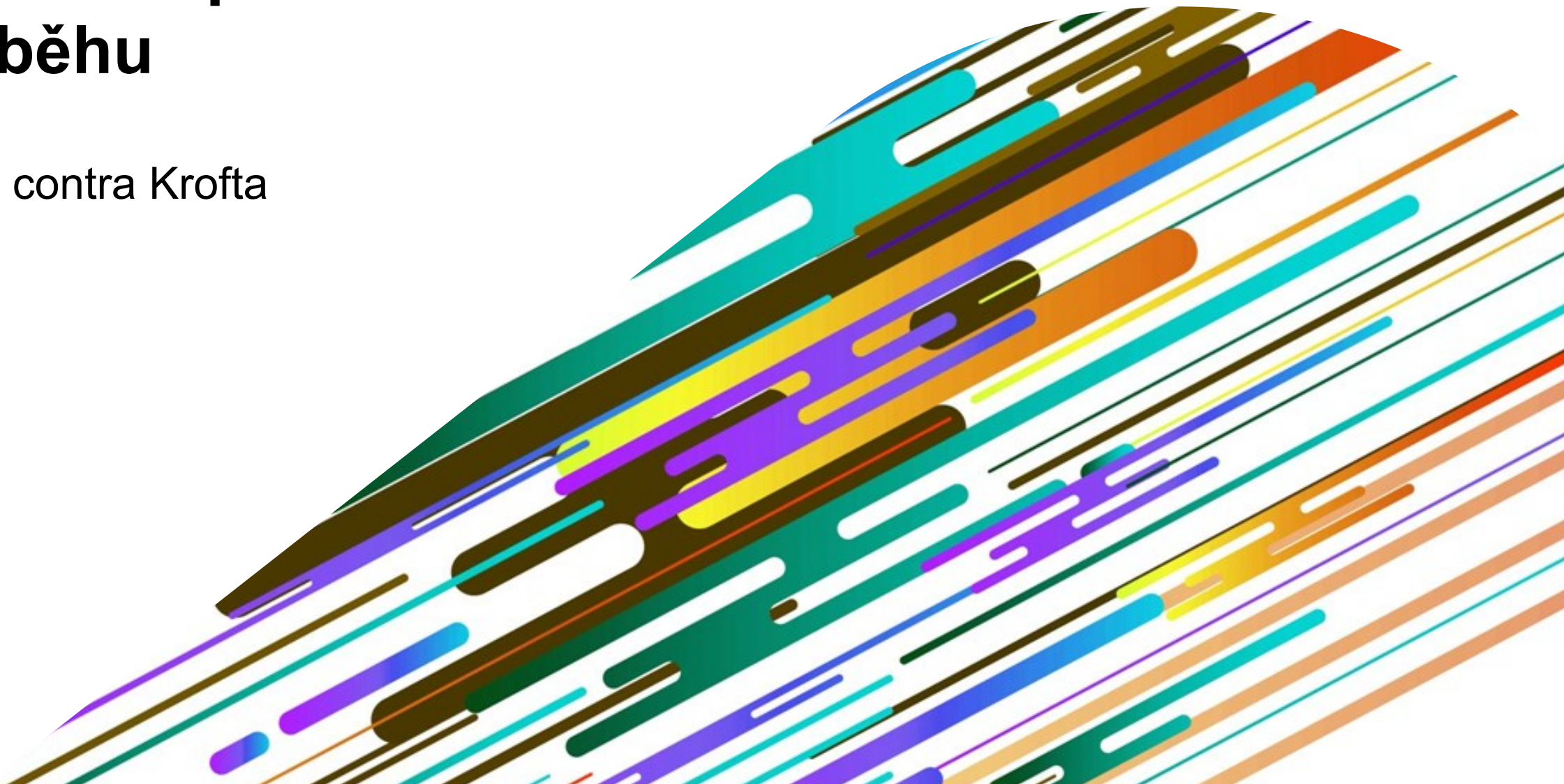
Šusta, liberálně-národní historik: Bretholz je „nový antipalacký“ (1913)

Pekař: konzervativně-národní historik, Bretholz ignoruje pramenné skutečnosti (neexistenci dokladů o kontinuitě germánského osídlení).

Hledání společného příběhu

Rádl contra Krofta

Emanuel Rádl (1873–1942)

biolog, křesťanský filozof,
pokračovatel
masarykovského údělu
angažovaného intelektuála

Národy jsou nestálé
kulturní (nikoli biologické)
entity a výklad národních
dějin podle přítomného
stavu češství nebo
němectví je vždy iluzivní a
falešný.

Vlastní řešení nenabídl.

„Historikové jej nevidí, zaslepeni jsouce kmenovými instinkty a Herderovou teorií o národech [...]. Pro tyto historiky, české i německé, jest neochvějným dogmatem, že Češi a Němci jsou a priori danou jednotkou společnosti lidské, danou a neproměnnou od temných začátků předhistorie této země až do dneška. Vycházejí z neuvědomělého názoru, že jedině násilí lze tyto dva kmeny sloučiti a proto jim ani nenapadne ptáti se, bylo-li možno, aby z domácí kultury české a německé vyla vytvořena vůdci této země jednotná, nová a vyšší kultura, jako legitimní dítě obou. Možné to však bylo; bylo to i žádoucí; bylo to jedinou cestou zabezpečiti této zemi kulturní pokrok. [...] Necht' byly příčiny jakékoliv: kmen český a německý nebyly sjednoceny v Čechách v jedné vyšší kultuře; zůstaly vedle sebe jako dvě hmoty mechanicky spojené [...].“

Rádl, Emanuel: Válka Čechů s Němci. Praha 1928, s. 60.

Kamil Krofta

(1876-1945)

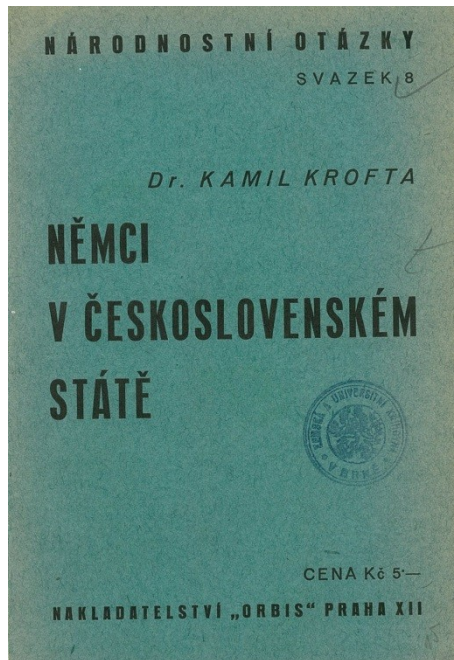
historik

diplomat

ministr zahraničních věcí 1935-1938

předseda Československé společnosti
pro národnostní výzkum

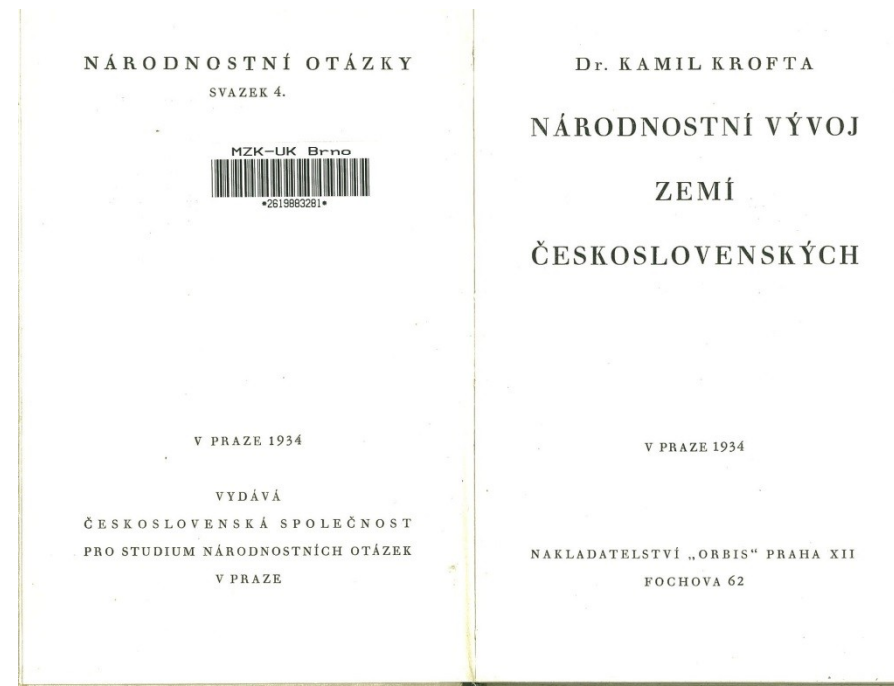
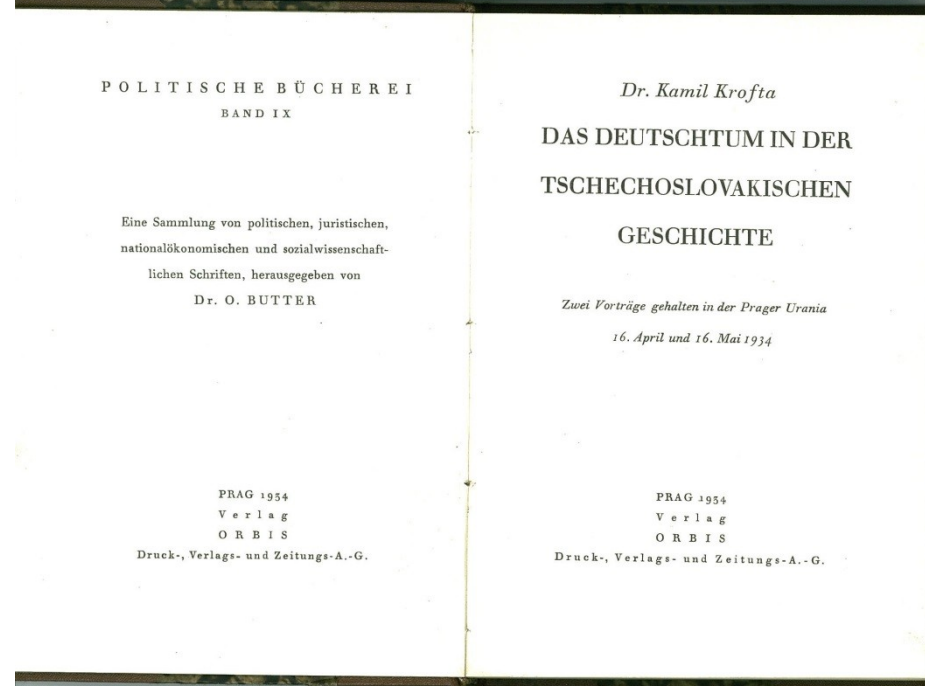
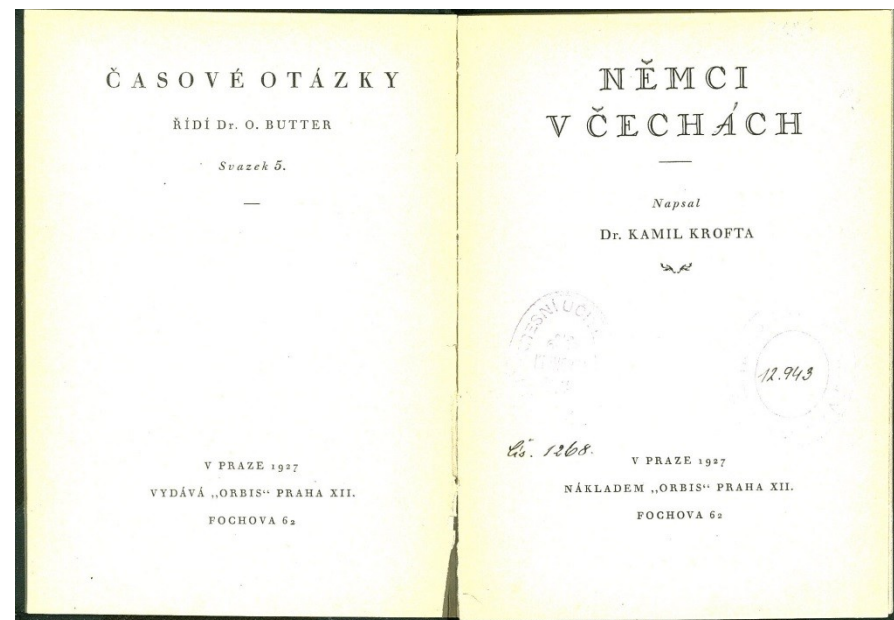

DR. KAMIL KROFTA

DIE DEUTSCHEN
im
tschechoslovakischen
Staate

1937

„ORBIS“-VERLAG, PRAG XII, FOCHOVA 62

„Přes ohromné úspěchy, jichž německví dobylo v Čechách přízní vlád a poměrů, nestalo se tu nikdy opravdu vedoucím činitelem politickým, jenž by dovedl vtisknouti dějinám této země pečeť své národní osobitosti. Je příznačné, že v době kdy v Čechách mělo vrch německví a český živel bídně živořil, Čechy skoro neměly vlastních dějin, nýbrž byly takřka jen trpným účastníkem dějinného vývoje řízeného cizími mocnostmi. Pokud se tehdy [myšleno v 18. století] vůbec politicky cítilo a mysli, bylo toto cítění a myšlení prodchnuto velikou tradicí minulých století, a ta byla ovšem česká. Síla této tradice působila na české Němce i v době největšího úpadku české národnosti tak mocně, že se namnoze duševně počesťovali [např.

Dobner, G.A. Voigt]“

Krofta: Rádlova Válka, s. 21.

„Nelze zejména změnit skutečnost, že by český národ, který dvakrát (po druhé společně se Slováky) vytvořil tento stát svou vůlí a svým úsilím, a že především vůle a úsilí československého národa zajišťují jeho trvání v přítomnosti a budoucnosti. bylo by pošetilé zastírat, že ani Němci ani Maďaři nemají toho životního zájmu o tento stát, toho silného vědomí odpovědnosti za jeho osudy, té živelné, zároveň rodičovské i dětské lásky k tomuto státu jako my. Ale právě tento zájem, tato odpovědnost a tato láska přikazují nám moudrou a rozvážnou politiku národnostní, jež by ostatní národy u nás přebývající přibližovala víc a více nám i našemu státu, nezbavujíc je jejich národní osobitosti. Tak se nám bohdá podaří dosíci toho, aby boj Čechů s Němci nadobro navždy přestal býti bojem nepřátel vzájemně se nenávidějících, bojem podněcovaným rasovými antipatiemi a biologickými instinkty, a stal se prostě ušlechtilým závoděním dvou soupeřů vzájemně se uznávajících a oceňujících.“

Eduard Winter (1896-1982)

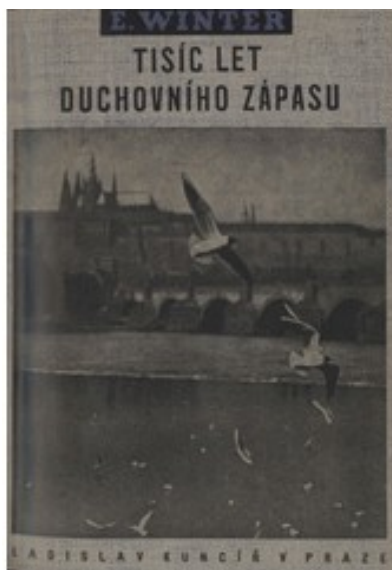
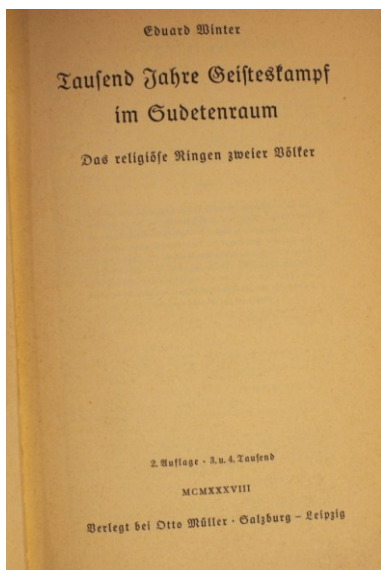
Katolický teolog

Církevní historik a historik dějin idejí

Profesor Německé univerzity v Praze

Studium díla Bernada Bolzana

Tisíc let duchovního zápasu v sudetském prostoru

NÁRODNOSTNÍ OTÁZKY

SVAZEK 9

NĚMCI V ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICĚ O SOBĚ

Cysarz, Hacker, Hönigschmid, Janetschek,
Jaksch, Kislinger, Mayr-Harting, Moucha,
Oberschall, Sebekovsky, Winter, Wohryzek

CENA Kč 20.—

NAKLADATELSTVÍ "OBČI" PRAHA VII

SUDETŠTÍ NĚMCI V NÁBOŽENSKÝCH A DUCHOVNÍCH DĚJINÁCH ČESKÝCH ZEMÍ.

Prof. dr. Ed. Winter.

Čechy jsou tisíc let zemí hranic, zemí setkávání. Němci a Češi se tu potkávají. Zeměpisná poloha, politické poměry a národní odlišnost vytvořily slovanský výběžek, posunutý daleko na západ a obklopený se tří stran Němci, kteří proudí do země přes přirozené hranice a v zemi vcházejí do styku s českým národem. Tento styk znamená boj o sebezachování, avšak současně i tvůrčí svéráz. Podobně jako ústí dolní Rhony a Rýna, kde se setkávají kultury, je český kotol kulturně plodnou půdou prvního řádu.

Vorwort

Unter Sudetenraum ist der böhmische Kessel und dessen Vorraum Mähren zu verstehen. Der böhmische Kessel gleicht einem von Bergen umschlossenen Binnensee. Stürme, die ihn treffen, wühlen die Fluten zutiefst auf, und lange kann er nicht zur Ruhe kommen, so daß ein neuer Sturm seinen noch unruhigen Spiegel trifft.

Der Sudetenraum, eingebettet in das deutsche Mitteleuropa, ist seit tausend Jahren durch die Verzahnung zwischen Deutschen und Slawen gekennzeichnet. Die Begegnung zweier Völker, der Deutschen und Tschechen, in diesem Raum und das Ringen um ein Zusammenleben prägen sein geistiges Antlitz. Das Verhältnis von Religion und Volkstum steht hier dauernd im Mittelpunkt von Auseinandersetzungen, die viel Ungemach gebracht haben, aber auch fruchtbar wurden nicht nur für Böhmen und Mähren selbst, sondern für ganz Europa. Der Sudetenraum ist ewige Grenze mit allen ihren Vorzügen und Nachteilen.

Raum und Völker werden in dieser Darstellung gleichzeitig gesehen. Der deutsche Standort verdeckt nie die Sicht des tschechischen Volkes, denn ohne eine solche Sicht, und zwar eine verstehende, wäre eine Geschichte der religiösen Entwicklung auch der Sudetendeutschen nicht denkbar. Dauernd gehen Fäden von Volk zu Volk.